

ES Mūžizglītības programmas

Comenius daudzpusējais projekts „The treasure chest and ICT or ICT in reading and writing”

Līguma nr. 2013-1-BG1-COM06-00006 2

Latviešu kāzu ceremonijas 18.-21.gs.

Kopš pirmā brīža, kad senais alu cilvēks savā apziņā saskatīja kaut ko vairāk nekā tikai vēlmi ēst un pāroties, viņa darbību šai saulē sāka pavadīt dažādi ticējumi un paražas, tradīcijas un ceremonijas. Zināšanu un izpratnes trūkuma dēļ par dabā noritošajiem procesiem radās māņticība mistiskiem spēkiem, kas vada un nosaka pasaules kārtību.

Gadu simtiem un tūkstošiem ritot, dažādas ikdienišķas cilvēka fiziskās un garīgās pasaules parādības apauga ar sarežģītu rituālu tīklu, kuriem varēja būt gan simboliska, gan praktiska jēga. Dabiski, ka laika gaitā, ņemot vērā cilvēka dzīves ritumu, visvairāk rituālu tika saistīti ar tādām sfērām kā pāreja starp vecumposmiem (dažāda līmeņa iniciācijas), pēcnācēji un partnerattiecības. Šajā rakstā gribētos specifiski apskatīt vienu rituālo līmeni - laulību tradīcijas.

Tālā senatnē līgava tautietim un viņa radniekiem bija jānozog. Un ne vienmēr šī zagšana bija ar pašu līgavu un viņas dzimtu saskaņota. Par to, ka vardarbīga līgavu zagšana neiztika bez savainojumiem un cilvēku upuriem un tika uzskatīta par reālu problēmu liecina kaut vai tas, ka Kurzemes hercogistē par šādu rīcību tika paredzēts nāves sods.

Mums tuvākā pagātnē līgavu zagšanu bija aizstājušas precības. Puišis, kurš bija nolūkojis sev līgavu, palūdza kādu no savām precētajām radniecēm izpildīt precinieces lomu un paziņot līgavai un tās vecākiem sava radnieka priekšlikumu. Gadījumos, kad iecerētā līgava puisi nepazīna un nebija iepriekš redzējusi, precinieces uzdevums bija noorganizēt viņai iespēju puisi ieraudzīt. Tā varēja gadīties, jo agrākos laikos jebkādas attiecības pirms kāzām tika uzskatītas par netikumīgām. Ja iecerētā līgava precinieci atteica, tad ar to arī lieta tika izbeigta. Mazliet senākos laikos lēmumu par līgavas izvēli pieņēma nevis puišis, bet gan puīša vecāki. Viņi bija tie, kas sūtīja precinieci. Ja priekšlikums tika pieņemts, tautieša un līgavas vecāki kopā ar jaunajiem norunā kāzu dienu. Arī te preciniece veica starpnieces lomu.

Kad kāzu diena bija norunāta, jaunajam pārim bija jābrauc uz baznīcu pie prāvesta pierakstīties. Parasti to darīja piektdien vai sestdien, 2-3 nedēļas pirms kāzām. Līgavai līdz

brauca krusttēvs un krustmāte, tautietim krusttēvs. Brauca ar diviem ratiem, katrs no savām mājām. Pēc tam nākamajā svētdienā jaunais pāris tika uzsaukts baznīcā.

Tautietim un viņa vecākiem bija jā rūpējas par pašām kāzām, bet līgavai un viņas vecākiem par pūru un mantu, ko deva līdz līgavai. Bija pieņemts, ka katra dzimta, kas kāzās piedalījās, aiznesa tur vienu kukuli rudzu maizes, sviestu un vismaz vienu cūkas galvas pusi. Daži nesa arī sieru. Citas dāvanas agrāk kāzu viesi nenesa un jauno pāri, kā tas pieņemts mūsu dienās, neapdāvināja ne ar ziediem, ne ar dāvanām.

Antra Loce